

Dissertatio inauguralis botanico-medica de agarico officinali / [Franz Rubel].

Contributors

Rubel, Franz.

Publication/Creation

Vienna : J. Gerold, 1778.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/tvysyg7e>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

Rubel de garito

33

estab: Jacquin Misoll-I

7364 1/P
DISSERTATIO
INAUGURALIS
BOTANICO-MEDICA
DE
AGARICO
OFFICINALI

QUAM
ANNUENTE INCLYTA
FACULTATE MEDICA
IN ANTIQUISSIMA AC CELEBERRIMA
UNIVERSITATE VINDOBONENSI
PUBLICÆ DISQUISITIONI
SUBMITTIT

FRANCISCUS RUBEL,
MORAVUS STERNBERGENSIS

DISPUTABITUR

IN UNIVERSITATIS PALATIO.
DIE MENSIS FEBRUARII ANNO
M. DCC. LXXVIII.

VINDOBONÆ,
APUD JOSEPHUM GEROLD.

SERENISSIMO DUCI
S. R. I. PRINCIPI
FRANCISCO JOSEPHO
DE
LIECHTENSTEIN
GUBERNATORI DOMUS

DE
LIECHTENSTEIN, A NICKOLSPURG, DUCI
OPPAVIÆ, ET CARNOVIÆ IN SILESIA, COMITI
A RITTBERG, AUREI VELERIS EQUITI, SACRÆ
CÆSARÆ REGIÆQUE MAJESTATIS AC-
TUALI INTIMO CONSILIARIO AC
CAMERARIO &c. &c.

DOMINO DOMINO
AC
PATRONO MEO
CLEMENTISSIMO.

Digitized by the Internet Archive
in 2018 with funding from
Wellcome Library

<https://archive.org/details/b30367414>

SERENISSIME DUX
PRINCEPS CLEMENTISSIME!

Duo sunt, quibus me **TIBI** ipsa natura devincit, officiorum genera: unum quidem illud est, quod suo tutelari subditus tenetur Domino; alterum vero est officium justæ gratitudinis.

Nam quid habeo, **SERENISSIME!** aut quid sperare possum, quod non **TIBI** in acceptis referre debeam? vitam largitate servatam, status dignitatem, honorem, &, si qua **DEO** ter **O. M.** auspice mihi obtinget, felicitatem.

Postquam enim & motivorum
multitudine & gravitate ad artem
medicam evocatum, cum forte
Vero huic impari vel in ipso sta-
tim limine luctantem, TUA gratia
suscepit, bonitas sustinuit, profu-
sa liberalitas hucusque promovit;
tum TE Principem verum, Do-
minum clementissimum, Mæcena-
tem liberalissimum, fautorem sum-
mum, nutritium perquam solici-
tum, expertus fui: ubi vero stu-
diorum meorum coronidem ita ma-
gnifice exornare supplici concessi-
sti, ut hocce meum inaugurale
specimen NOMINI TUO amplif-
simo, nobilitate primo, cujus splen-
dorem

dorem nihil adeo quam ipsum per
se ipsum extollit , sacrum esset ;
quo tandem modo ob id genus
gratiæ compellendus sis , ignoro.

Vivum scilicet orbis in me
exemplum habet , quanta tutelæ
LIECHTENSTEINIANÆ subje-
ctum esse , non tantum sit felicitas,
sed & gloria.

Quis post hæc non videat,
eam **TUORUM** erga me benefa-
ctorum esse magnitudinem , ut di-
gna his rependere me nunquam
posse merito arbitrer , siquidem
ea mihi inde nata esse Videtur ob-
ligatio , cui solvendæ non unius
vitæ spatium sufficere censeo.

Gratus igitur animus unice
tantum superest, & indelebilis mu-
nificentiae TUÆ memoria, quæ a
me ut omnium gratiarum compen-
sationem, qualemqualem demum
expectare potes, dum infinite Di-
tior omnipotenti manu cuncta lar-
gissime remuneretur.

Interim, SERENISSIME
DUX, PRINCEPS CLEMEN-
TISSIME! præfens opusculum,
sub celsissimo TUO NOMINE
publico datum, sit mentis gratæ,
& memoris, quam omnia TIBI
referre debeam, quam nihil referre
possim, perpetuum monumentum.

§. I.

Agaricum, ab Agaria Sarmatiæ regione, aut ab Agaro ejusdem urbe vel & Flumine deductum, jam antiquis fuisse temporibus in Medicinam receptum, testes Dioscoridem, qui medio primo æræ Christianæ sæculo vixit, Plinium, Galenum, aliosque habemus. Inde notitia ejus ad nostra usque tempora defluxit. Nulla illius in antiquissimo Cæsareo Dioscoridis manuscripto codice figura invenitur. Et ipsi Dioscoridi origo Agarici minus cognita fuisse videtur, dum incertus ait, esse, qui plantæ cujusdam radicem, alios, qui in arborum caudicibus ex putredine nasci fungorum adinstar affirmant. Plinius vero aperte fungum ex arboribus vegetantem vocat. Subsequorum autorum aliqui radicem cum fungo mire combinauerunt, quos inter Galenus Agaricum

appellat Agarici radicem, quæ trunco innascitur; & iisdem fere verbis Paulus Ægineta, Agaricum radicem esse appendicem e trunco exortam prætendit. Quin error ille de radice circa medium sæculum sextum & decimum nondum ex integro dispulsus fuit, quum legimus, Jacobum Sylvium in adnotationibus suis ad Mesuen pro tali Agaricum habuisse.

§. 2.

Quantumvis mancæ sint descriptiones corporum naturalium, ab antiquis traditæ, credo tamen, pauca illa, quæ Dioscorides scripta de Agarico nobis reliquit, sufficere, ut cum certitudine pronunciemus, nostrum hodiernum veterumque Agaricum, unum eundemque fungum constituere. Κτηρόνες enim illæ ἐνθεῖαι, sive venæ pectinum adinstar, aut striæ, rectæ, nunquid boleti Linnæani & Polypori Halleriani tubulos, in dissecto perpendiculariter fungo obvios, apprime indicant? Tum sapor singularis ille, in principio dulcis, dein ἐξ ἀναδόσεως ex redditione amarus, sive amarus redditus (quod aliqui ἐξ ἀναδέυσεως ab humectatione scilicet

fa=

salivæ legendum volunt) quem in alium aptius fungum cadit? Atque hæc omnia a Galeno confirmantur magis viro pharmacorum perito, dicente, Agaricum primo quidem dulce, sed paulo post subamarum apparere, & acrimoniæ quandam speciem temporis spatio inducere, leviusculæque adstrictionis esse, & consistentiæ laxæ. Quæ omnia optime fungum nostrum exprimunt,

§. 3.

Dioscorides, Plinius, aliique veteres pro patria Agarico viciniam Bosphori adsignant. Ille præterea in Galatia Asiæ inque Cilicia; hic illud etiam crescere in Gallia (Galatia forte melius) asseruit; sed utrobique Bosphorico infirmius. Ex Bosphoro Cimmerio adjacente igitur Sarmatia in Græciam atque Italiam per plurima sæcula Agaricum adlatum fuisse videtur, & hinc origo ejus Græcis Romanisque minus fuisse perspecta. Inde ad Venetos, maris Adriatici imperio potitos, hæc merx cum Græcanicis reliquis transit; hinc in alias Europæ regiones distributa.

At vero quænam præcise patria est Agarici, quo hodie in officinis pharmaceuticis utimur? Clarissimus Gulielmus Lewis in sua historia experimentalis materiæ medicæ, Londini anno 1761 anglice edita, etiamsi in Oriente diversisque Europæ regionibus crescere affirmet, determinatam tamen officinalis patriam ignorari arbitratur. Rondeletius, deterius suo tempore Agaricum in Gallia haberi ex alpibus Galliæ & Delphinatus, quod olim majoribus mittebat Sarmatia. Ex Delphinatu etiam Geoffroy. Lieutaud, ex Orientalibus regionibus adferri Gallicas in Officinas. Spielmannus ex Aleppo optimum adduci. Valmont de Bomare, illud, quod ex Oriente in Galliam advehitur, venire ex Tartaria, idque esse melioris notæ; cæterum etiam apportari ex alpi-
bus montibusque Delphinatensibus & Tridentinis. Cartheuser optimam speciem judicari illam, quæ in Sibiria colligitur. Præstare ex Oriente advectum, Pharmacopœæ Danicæ autores. Viennenses mercatores ex Hollandia sibi mitti suum, sciscitanti mihi responderunt. Ego fidem hic adhibendam non minus Matthiolo censeo, qui in Commentariis suis in Diosco-
ridem

ridem ante ducentos & triginta jam annos testes appellans mercatores & pharmacopœos Venetos, se compertum habere, asseverat, jam pridem desiisse Agaricum ex Oriente Venetias importari; sed omne fere Agaricum, quod Venetiis venditur, partim deferri ex Tridentinis montibus, in quibus sunt sylvæ laricibus refertæ, partim ex Vulturenæ agro & aliis finitimis locis, partim ex Norico tractu; neque certe unquam se, dum Venetiis ageret, intelligere potuisse, quod Agaricum aliunde conveheretur. Paucis iterum post Matthiolum annis J. Tagault scripsit, optimum sua ætate Agaricum ex Africa afferri, ex Allobrogibus vero non ita asportari bonum, quo tamen in universa Gallia ac Italia utebantur. Dein etiam ex Tridentinis montibus Veronam adferri, cl. Seguiet autor est. Quod Marsileæ venale Agaricum est, peti ex Galloprovinciæ montibus du Gapençois, tum ex illis de Colmars, & ex Delphinatus montibus circa Barcelonette, Pedemontio conterminis, Garidellus. Schrœderus, Pharmacopœus Lugduno-Batavus ante triginta quinque annos scripsit, Batavos suum

suum ex Sabaudia, Delphinatu, & Tridentino territorio habere.

§. 4.

Si vero in universum, & nullo cum respectu ad ejus introductionem in officinas, consulamus autores, qui de regione natali Agarici officinalis mentionem fecerunt, tunc præter Orientem, Italiam quoque, Galliam, Helveciam, Sabaudiam, Germaniamque indicatam inveniemus. Sed de pluribus certe autoribus suspicio est, cum alienis fungis officinalem confudisse. Agaricum genuinum in Helvetia decerpfit Hallerus a), in Veronenfibus montibus infrequentem Seguierus, in Tridentinis Matthiolus, in Galloprovincia Gerardus, copiosum in Carinthia reverendus Wulfen, cui iconem huic dissertationi additam & ad recentem fungum factam debemus. Ex Hungariæ montibus Carpaticis accepisse se, illustris Adamus Franciscus Kollarius narravit. Suspicionem modo dictam

a) §. 12. Halleri autoritas, saltem quoad fungi descriptionem, in dubium vocatur.

Etiam movet nomen arboris, cui parasiticus ille fungus increfcit. Hallerus, Matthiolus, Garidellus, Dodonæus, Geoffroy, Neumannus, Cartheufer, reverendus Wulfen, aliique ex larice fola decerpferunt, aut decerpi poffe autumant. Joannes Bauhinus, fe nunquam in abiete obfervaffe. Quin Matthiolus etiam illos culpet, qui in ilice, quercu, abiete, aut alia arbore fe vidiffe Agaricum narrent; dum ait: „ ipfe in tota Hetruria, in aliis-
„ que quam plurimis Italiæ locis, denique
„ in multis Germaniæ, Carniolæ, Dal-
„ matiæque provinciis, ubi fylvæ quer-
„ cubus, cerris, ilicibus, fuberibusque
„ refertæ confpiciuntur, non folum nun-
„ quam vidi, fed ne quidem audivi, in
„ his Agaricum provenire; tametsi illis
„ inhærere viderim fungos alios plurimos
„ &c. Ad hæc, quamvis in Tridentinis
„ montibus, præfertimque Ananienfibus,
„ præter abietes, pinos, larices, & pice-
„ as, innumerabiles adfint quercus, in
„ nulla tamen præterquam in larice na-
„ fcitur. „ Ut merito Boletus laricis vo-
cetur. Seguierus tamen, Botanicus certe in-
fignis, etiam in abiete Agaricum locat.
Sed pace venerandi viri liceat ejus asserta
hic

hic conferre. Raro (inquit primo) in montibus Veronensibus provenit, cum paucissimæ in hac regione sint larices. At e sylvis Tridentinis, ubi eadem arbores ænosæ reperiuntur, Veronam defertur. Et iterum paulo post: Porro illud quo hic (Veronæ) utuntur, non omne ex larice provenit, sed maxima ex parte ex abiete decerpitur. Quæ quidem duo asserta ego conciliare nequeo; nisi quod Veronensis agri accuratissimus observator in primo asserto loquatur autoptes, in altero forsitan fide aliena. Gerardum vero hic non moramur, qui, dum ad variarum arborum præsertim laricis caudices enasci vult, de trium distinctarum specierum Boleti, quas ille varietates putat, arbore matrice simul loquitur.

Totus Septentrio caret larice, sed nec Flora Danica nec Suecica Agaricum officinale adnumerant stirpibus suis. Nec inter Alfaticas plantas Mappus, nec inter Anglicas Hudsonus retulit. Omisit Agaricum in fungis Bavaricis Schæfferus, Gleditschius in Borussicis suis. Non reperitur in Flora Carniolica Scopoli, & silentio præteritur ab Austriacis; etiamsi
la-

sius forte fæminæ varietas aliqua, aut monstrosæ, aut nimium senescentis, aut alia? anne vero distincta fungi species? nemo facile hodie determinabit.

Recentiores, qui eadem usi divisione fuerunt, videntur duriores, ponderosiores, magis ætate cinerascens, & superficie diversimode fissâ veluti crispatum fungum, dixisse marem; a quo haud multum abludit altera Plinii lectio. Plerique autem inutilem distinctionem hodie negligunt; dum solummodo fungi partem candidiorem, leviores, magisque friabilem trahunt in usum, uti veteres faminam suam. Quid autem Dioscoridis Agaricum nigrum sit, de quo ceu veneno loquitur in libri sexti capite tricesimo tertio, haud adeo patet.

§. 6.

Præmissis hisce, ad Agarici descriptionem & synonymiam pergamus, Botanicorum more.

BOLETUS LARICIS.

BOLETUS conicus, pulvinatus, levis, inæqualis, tubulis, subtilissimis. *Ger. Galloprov. pag. 12.* Ubi ponitur tanquam prima varietas Boleti igniarii.

POLYPORUS sessilis, convexo-planus, annulis discoloribus fulvis; poris ochroleucis. *Hall. hist. helv. num. 2284.*

Agaricum, five fungus laricis. *Bauh. pin. 375. Mich. gen. nov. pag. 119. tab. 61. fig. 1. Seguier. ver. 1. pag. 21. Garid. prov. pag. 9. § 11. Bauh. hist. 1. parte 2. pag. 268. Linn. mat. med. num. 497.*

Et aliorum.

Sequentem descriptionem vir reverendus F. X. Wulfen, ad vivos fungos adumbratam una cum icone variisque fungis ipsis, cum cl. Jacquin communicavit.

Nihil minus quam rarus in Carinthia est, quæ laricibus abundat; nec quidem quævis larix, sed certe nec decies mille-

fima, uti Bellonius prætendit, eundem profert. Vidi enim copiosos admodum, majoris aut minoris voluminis; simplices alios, alios ex pluribus aggregatis, sibi que mutuo incumbentibus compositos. Nunc equi ungulam haud male exprimit. Alias coni in apice rotundati refert speciem. Sed & pulvinatos, hemisphæricos, hemi-elliptoidicos, imo plane cylindræcos, eosque libere de arbore dependentes, vidi. Superficies superior seu dorsi convexa est; inferior pororum plana, planiuscula, sed & ipsa nonnunquam plus minus convexa. Altitudo fungi latitudinem quandoque excedit, uti in depicto; alias latior quam altus est.

Alpium aut subalpinorum montium incola ad humilia non descendit. Inveni illum in Carinthiæ alpibus Reichenavien-sibus prope sanctum Laurentium, tum circa Himmelbergam; rursus in sylva inter Ober-Vellach & Malniz; dein in alpibus Fladnizensibus prope sanctum Joannem; denique in alpestribus Loiblonzibus, & districtus Holenburgentis. An sola in larice crescit? sola in illa obvium habui; nec ausim tamen ex tripode pronuntiare,
an

an non, quandoque saltem, cembræ, piceæ, aut abieti alpium superiorum accreverit? Utut hæc res se habeat, in larice parva & juvene nunquam, nec magis in magna humilia incolente, illum observavi. Annosæ plerumque, rimas agentes, altis in montibus sitæ, proceræ & ipsæ ac amplæ diametri, inter rupestres sylvas, solent esse, de quibus enascitur. Matthiolum & post eum Dodonæus ex inferiore aut medio saltem laricis trunco exortum excudi fecerunt; idque recte. Vidi tamen etiam in resectis & jamjam tabescentibus laricum truncis. Cæterum, apud nos certe, plerumque in majore arboris larignæ altitudine, & potissimum versus apicem crassiorum & procerarum magis arborum, qui speciosiores sunt, prodire solent; unde eos vix aliter obtineas, quam resecta arbore, aut exploso dextre in eos sclopeti plumbeo globo. Optime propterea eorum acquirendorum negotium committitur aut venatoribus, aut rusticis, qui ad cædenda ligna autumnis vel vere præruptas istiusmodi & saxosas adeunt sylvas, ubi major elegantium laricum datur copia.

§. 7.

Fungus annuus non est, hoc scilicet sensu, ut eodem, quo ex semine enatus sit anno, etiam depereat; imo plures in arbore annos persistit, & pluribus etiam adolefcere annis in ea videtur; dum ad maiorem forte virtutem medicam denique perveniat; nam ego quidem dubito, an primorum mensium fungus eandem cum adultiore possideat medendi vim. Hoc autem solo sensu dici annuus potest, quod haud dubio quovis anno aliqui horum fungorum in aliquibus novis laricibus proveniant, qui tamen postea in iisdem per plures annos perdurent. Atque hoc ex eo potissimum est, quod specimina viderim recentia, mediæ ætatis, & adulta. Quæ mediæ ætatis, erant sicca, superficie externa integra, plerumque adhuc alba, ad tactum nonnihil mollia, aut parumper indurata. Recentia ex adverso, lenta potius quam vere coriacea, &, licet tenacia, tamen non omnis expertia humiditatis, ac propterea etiam non siccissima, neque adeo indurata, ut non aliquo flecti potuerint modo. Color in hisce est dilutus malorum aurantiacorum; sive subaurantiacus, præ-

præprimis versus tubulos. Specimina denique adulatorum magis fungorum siccissima, superficie externa maxime indurata, imo & undique diffracta & rimosa, coloris ex albo cinerascens, & ex cinereo plus minus nigricantis, aut saltem fuscescentis, qualis depingitur.

Color itaque albus vocari princeps potest, utpote qui potissimam ætatis fungi occupat partem. Senescit dein fungus, injuriisque aëris, pluviarum, nivis, caloris, &c. alternantibus expositus, colorem induit, quem dixi, inque contignationes alias aliis altiores aut profundiores subsidet, iisdemque tamen aëris mutationibus non easdem undique partes eodem modo defigurandas objicit; atque hinc jam & fascias sive annulos, & annulorum colores obsoletos, & obsoletis obsoletiores, enasci videmus in adultioribus nempe fungis; de aliis enim annulis aut fasciis mihi quidem nihil constat.

§. 8.

Quo potissimum anni tempore nascatur, an vere, æstate, vel autumno? quæris.

ris. Forsan omnibus. Ex propria tamen experientia de vere nihil scio, cum hoc anni tempore nunquam excelsiora sylvarum rupestrium loca, minus alpes ipsas conscenderim. Medium Julii mensis fuit, dum postmoderatas pluvias ex Ober-Vellach in Malniz, ac inde die altero Taurerum ipsum Hafsfeldensem conscendi. Plurima, antequam Malnizium pervenias, in sylvis datur larix; & fausto plane omine has in sylvas eo adveni tempore, quo haud multo antea e laricibus quibusdam enatus fuerat officinarum Agaricus. Recentissimum itaque isthic vidi, consideravi, adnotavi; sed copiosis jam e regno vegetabili onusto spoliis, & ad rariora in Taurero conquirenda properanti, curæ tum equidem non erat, ut pictori, qui itineris comes erat, pingendum traderem. Media itaque æstate hoc loco & hocce anno prognatum vidimus. Sed verisimile plane est, etiam autumnali tempore de more reliquorum fere omnium fungorum suo e semine nasci.

§. 9.

Poris inferior fungi superficies pertu-
sa est subtilissimis. Hi in quibusdam de-
siderantur, dum nempe inferior superfi-
cies veluti epidermide tegitur. Tubuli
poris respondentes inæqualis sunt altitu-
dinis, modo longiores, modo breviores,
subaurantiaci, citrini, flavescentes, argilla-
cei, ochroleuci; vel denique fuscescentes.
Substantia interior vel caro ex luteolo al-
ba, tandem candidissima evadit. Primum
lenta est, imo & tenax, non tamen in gra-
du tenacitatis affinium; desiccatur magis
magisque, potius spongiosa, quam coria-
cea; denique in rudiorum farinam, digi-
tis haud difficulter conterendam, ac fria-
bilem abit. Fungus farinam recenter mo-
litam redolet, qui odor æque in infantia
sua quam in senectute; in adulto tamen
ficcatoque fungo penetrantior est. Villus
in toto fungo nullus.

§. 10.

Nunc de affinibus fungis pauca. Zi-
gulnenses, Victorienses, Loiblenenses, Fal-
ckenbergenenses, aliasque in humilioribus
B 5 etiam

etiam fitas montibus, autumnii tempore perlustrans sylvas, obvios persæpe habui de Boleti genere fungos, semper in picea, abiete, pino sylvestri, etiam larice, sessiles, dimidiatos, simplices, aut imbricatim aggregatos, altiores aut depressiores, ungulæ equinæ facie, aut squammarum hemielliptoidicarum instar, neque eos semper parvos, verum nonnunquam sat magnos, ut major hemielliptoidis diameter fere spithamam unam æquaret. Recentissimi hac anni parte plerumque erant; neque tamen ab adultioribus differebant manifeste; sunt enim naturæ in prima & provectiore ætate ejusdem semper, cujus esse solet Boletus ignarius Linnæi: nempe compactissimæ substantiæ, graves, & firmissimæ arbori adhærentes, ut summa dumtaxat vi adhibita avelli ab arbore queant. Carne interna coriacea, fomitum instar, & quæ nulla in ætate friabilis aut farinacea fiat, tenacissima semper, tamen etiam alba. Superficies supera seu pars superior & convexa est glabra & consistentiæ lignæ, prima in juventute gummi piceo coloris vulpini illita, quod gummi exsiccat tandem. In hac etiam convexa parte adsunt per omnes ætates annuli

tuli five fasciæ transversæ concentricæ, aut, si mavis, parallelæ, nec tamen omnes ejusdem latitudinis. Quandoque omnes hæ fascie rufæ seu vulpinæ sunt, hoc solo cum discrimine, quod aliæ aliis saturationes sint. Quandoque vero fasciæ hæ vel prima jam in ætate colore differunt, ut una sit sature rubra, alia cinerea, rursus alia cœrulescens, nigra, rufa, argillacea, &c. Fascia marginem pororum stringens plerumque supra gummoso-vulpina, subtus nivea. Colores fasciarum primum nitent, cum tempore autem nube five halitu albido superinducuntur. Pars inferior subtilissimis pertusa poris est plana & initio nivea, quæ si vel manu tangatur, citrina ex attactu relinquit vestigia; sed etiam sine omni attactu per solam ætatem ex nivea redditur citrina, ex citrina sordide flavens & ochroleuca. Tubuli sunt longi, & si quidem rite conspiciantur, non continui per totam longitudinem suam, sed ex tribus sibi incumbentibus & in directum jacentibus tubulorum seriebus compositi; capillares & citrini. Odor substantiæ internæ hujus boleti nunquam est ille, qui in vero laricis boleto percipitur, sed quo quisque alius boletus præditus est.

§. II.

Nemo non videt, boletum hunc, quamvis & ipse fat frequenter ex laricibus prodeat, tamen toto cælo a vero boleto laricis, & quidem specie, differre.

Et si boleti illi unicolores rufo-vulpini ab iis, qui fascias penitus discolores possident, specie differe posse viderentur (nam magnus quidem Hallerus ipse quopiam loco dicit, nisi colores fungorum species discriminant, quid aliud eosdem persæpe discriminabit?) tamen hic mihi non videor ex coloris illo discrimine habere rationes sufficientes, eosdem a se invicem tanquam speciem a specie discriminandi; propterea imprimis, quod cum omnia reliqua eadem sint, etiam ipse rufo-vulpinus, quem *Boletum resinofum* appello, dici possit annulis discoloribus esse fasciatus, alternantibus videlicet in eo cingulis rufis saturatioribus dilutioribusque. Ut ut cæterum hoc sit, mordicus certe sententiam meam non tuebor. Ille autem boletus, qui fascias manifeste discolores habet, extra omne dubium erit Polyporus sessilis, convexo-planus; annulis versico-

lo-

loribus, poris albis, tenuissimis, Halleri hist. Helv. num. 1283; etsi vir illustris haud adnotaverit tubulorum colorem, adeoque etiam fungus in Schæfferi iconibus 106. & 136. expressus.

§. 12.

Halleriana boleti laricis hist. helv. num. 1284. descriptio a mea valde ablu-
dit. Nam 1) nullum de odore illo singu-
lari, solo in laricis boleto a me observato,
sermonem injicit. 2) Naturam fomitis,
inquit, habere suum, & esse compactissi-
mum, quod minus in nostro verum est,
ut ipse in fungis a me transmissis videbis.
3) Carnem ochroleucam, ait, esse, quæ
tamen, nisi de primo omnium infantili
ætate sermo sit, toto reliquo tempore
candida boleto nostro laricis est. 4) Pro
charactere boleti sui assumit annulos, qui
tamen, ut ex meis descriptionibus patet,
in nostro aut non dantur omnino, aut
ætate obtinentur solummodo, iisque ægre
notabiles & obsoleti. Et 5) hos annulos
determinat discolores fulvos, quos deinde
explicat per ochroleucos, aurantiacos,
fuscis. Quæ omnia non obtinent in an-
nu-

nulis istis, si adsint, obsoletis fungi nostri. Anne igitur tam diversus in Helvetia boletus laricis crescit a nostrate? Vel an boletum resinosum meum boletumque laricis pro uno eodemque habuit, dum in illum Halleriana descriptio quadrat tam manifeste? Conjecturam hanc vir veritatis amans & humanissimus, summus Botanicus, cui ego semper assurgo, quemque ego non solum maximi ipse facio, sed inter maximos maxime veneror, boni consulet.

§. 13.

Adducere hic possem & alios binos boletos, specie inter se & ab aliis boletis differentes, qui pariter autumnis in pinetis Clagenfurtensibus proveniunt. Horum alter est Polyporus Halleri *hist. helv. num.* 2289, & consequenter ex fide Halleri Schæfferianus tab. 138., licet meus non tam elegantibus pictus sit coloribus. Huic cum præcedentibus omnia conveniunt; sed caro est interna brunnea, nec alba &c. Odor amœnus, fere caryophyllorum aromaticorum. Alter simillimus fungo Schæfferiano tab. 137. fig. 2, & hinc simillimus

mus etiam boleto igniario Linnæi, carne interna, pariter brunnea, &c.; sed ab igniario tamen Linnæano Schæfferianoque diversus tubulis citrinis & zona duplici discolore supra marginem pororum partem stringentem. Sed hæc nihil ad propositum nostrum. Et jam vereor, ne tadio te afficiam.

§. 14.

Hactenus reverendus Wulfen, qui pro illa, qua est erga cl. Jacquin benevolentia, ut votis ejus satisfaceret abundantius, ad amicum quemdam suum scripsit, medias inter larices affinesque habitantem, reverendum Leykauf, parochum ad sanctum Laurentium in alpibus Carinthiæ Reichenaviensibus, qui ad propositas plurimas quæstiones responsa dedit descriptioni Wulfenianæ congrua; ex quibus pauca hæc decerpo, virumque ipsum induco loquentem. Officinalem verum fungum inveni modo ad ipsam arboris radicem, modo ad cacumen, modo in loco quocunque intermedio; imo in ipsa arboris divulsæ & semisuperstitis fissa facie, tum ad cæsarum trunci reliquias; in pro-

stra-

stratis etiam per sylvam arboribus, in quibus pori semper tellurem spectabant, ut esset fungus nunc arbori parallelus. In prima ætate leviuscule flavet, sed paulatim albescit, in senio foris cinerascit; cæterum ejusdem semper naturæ, nisi quod ætate friabilior evadat. Majus incrementum capere videtur diebus canicularibus. In sola larice crescit; nunquam, quod sciam, in abiete aut cembra, quæ alterius speciei fungos habent. Sub finem veris celeri augmento enascitur, plerumque illis in arboris locis, quibus jam antea increverat. Vermibus obnoxius est. A pico viridi, tum & majore medioque Linnæi avelli autumnio solet, sicque delapsus per integrum sæpe adhuc annum, caseo albo similis, in terra jacet, tandemque putrescit. Hucusque reverendus Leykauf.

§. 15.

In materia medica sua Cartheuser Agarico adscribit corticem foris rubicunde cæsum aut subrufum. Subjungit, antequam ab arbore fungus rescindatur, pelliculam ejus anteriorem provide prius de-

tra-

trahi, deinde soli exponi duas tresve hebdomadas, ut candidum colorem induat; postea malleis ligneis aut fustibus percuti, quo omnes deleantur incisuræ. Cartheuferiana hæc quidem asserta in fungos Carinthiacos certissime non quadrant: nulla enim in his est pellicula; nullæ præterquam in ipso cortice separando incisuræ; & candor in carne jam talis, qui sole non egeat.

§. 16.

Tempus decerpendi Agarici autumnale plurimi autores statuunt, utpote tunc ut ajunt, sicci; quum ante maturitatem abundaret noxio succo, ut vel ipsum ejus halitum tunc venenatum esse, Bellonius credat; dum etiam primo vere nasci idem asserat, & increfcere adusque autumnum, tuncque decerpi, quando, narrante cl. Lewis, cortice nudatus, soli exponi per aliquot septimanas soleret; quo simul candor ejus augeretur. Horum vero assertorum dijudicanda veritas ex Wulfeniana Agarici descriptione prægressa facile æstimatur. Forte ætas fungi sola virium medicarum discrimen, si quod sit, absolvit:

nihilque huc, dum plures vivit annos,
 anni tempestas, qua decerpatur, facit.
 Media forte fungi ætas, magisque vegeta,
 optima est.

§. 17.

Agarico ab antiquis plurimæ egre-
 giæque dotes medicatæ attribuuntur; qui
 tot in morbis tamque familiariter illo
 utebantur, ut a Democrito secundum Me-
 suen, medicamentum familiare, sive do-
 mesticum, vocaretur. Si Dioscoridem au-
 diamus, qui in universum agnovit in A-
 garico vim adstringendi, calefaciendi,
 purgandique, prodest contra tormina,
 cruditates venena, serpentum morsus,
 coxendicum, articulorumque dolores;
 dein hepaticis, asthmaticis, ictericis, dy-
 sentericis, nephriticis; in dysuria, morbo
 comitiali, phthisi, suppressione mensium,
 aliisque in morbis. Eadem fere Plinius
 habet. Galenus etiam ex his plurima,
 quæ ille ab Agarici virtute digerendi,
 calefaciendi crassitiem incidendi, visce-
 rumque infarctus expurgandi, deducit.
 Mesue utramque dejicere bilem credit,
 pituitamque etiam ipsam & crassos len-

tos putrescentesque humores expellere; dum propriam ejus facultatem esse dicit, cerebrum, omniumque sensuum organa ac musculos expurgare; excrementa, quæ spinali medullæ pariter & nervis inhæserunt, educere; pulmonem ac pectus a lentis ac putrescentibus humoribus detergere; ac dein ventriculum, jecur, liem, renes, & in mulieribus uterum mundare. Solvere hinc etiam compaginum omnium contumacem materiam, & esse morborum omnium, quorum causa fuit obstructio, medicinam admodum singularem.

Et in hac celebritate Agaricum per longam sæculorum seriem apud medicos fuit. At vero quis non videt, esse illa ab antiquis pro more suo nimis magnifice & jactanter prædicata, nimiumque etiam his obedienter adhæsisse medicos subsequos, quibus ex numerosis, ut exemplum habeamus, unicum adduxisse sufficiet Tabernæmontanum. Hic Agaricum calidum in primo, siccumque in secundo gradu pronuntiavit, addens,olvere, obstructa aperire, purgare & pellere bilem; educere pravos humores circa ventriculum,

hepar, lienem, uterum, & pectus collectos, aliasque fordes in intestinis & mesenterio hærentes, utile esse ad varios morbos chronicos, & alia.

§. 18.

Sed videamus nunc etiam recentiorum super Agarici viribus medicis opiniones. Et has quidem Linnæus subadstringentes, eccoproticas, flatulentas, calefacientes, & anthelminticas credit; usumque Agarici vulgarem appellat eximiumque. Crantz Agaricum inter acriora purgantia locat, eidemque eximiam vim eccoproticam adscribit. Lietaud catharticum classi infert, in anthelminticorum simul ordine haud infimum illi adsignans locum; laudatque tanquam aperiens in obstructionibus, asthma, arthritide. Lister in arthritide etiam & contra cruditates acidas commendavit. Collin in Compendio Materiae Medicæ, viscidos humores potenter solvere, ait, ac per alvum educere. De Haen in rat. med. vol. 12. pag. 251. & vol. 15. ind. pag. 7, laudat Agaricum ad cohibendum sudorem colliquantem phthi-
ficorum, quem neque lac, nec cortex
pe-

peruvianus, neque alia quæcunque artis auxilia sistere potuerant; idque repetito plurium exemplo.

Sed contra nunc iterum ex superioribus aliqui usum Agarici medicum non tantum non probarunt, verum etiam plane eliminandum ex officinis voluerunt; quos inter numeramus Daniele Ludovici, Neumanum, Lewis, & Spielmannum, idque propterea imprimis, quod vis ejus purgans esset tarda & debilis, quod nauseas vomitus & tormina produceret, tandem quod meliora certioraque in eundem scopum præsto sint pharmaca. Pharmacopœa Helvetica omnes Agarici dotes in dubium vocat.

§. 19.

Ab antiquis porrigebatur Agaricum ægris cum vino, aqua, aceto mulso, & sic porro. Hodie, etsi interdum stimuli loco aliis purgantibus adjiciatur, solum per se nunquam dari, asseverat Spielmannus; & vix puto, a nostratibus medicis solum exhiberi. Neumannus etiam quocunque modo in substantia præscripti A-

garici usum internum damnat tanquam periculosum & noxium. Cartheuser, crudum Agaricum in pulvere rarissime exhiberi, quoniam sub assumptione magnam nauseam, & deinde etiam multa ventris tormina excitat. Crantz tamen drachmæ semissem in pulvere unaque in dosi laudat. Quin Geoffroy, non tantum neotericos dare robustis validisque, ait, sed & infirmioribus, puberibus, ac etiam gravidis, idque nullo periculo, si morbi conditio expostulat. Et alibi ait, ejus pulverem præscribi solum a drachmæ semisse ad drachmas duas. Tandem monuit etiam Joannes Bauhinus tyrones medicos, Agaricum officinarum sui temporis esse veterum Agarico molestius atque in purgando imbecillius; eaque de causa majori copia dari debere, substantiæque duas drachmas vix satisfacere, si solum ac citra aliorum cathartorum additionem apponatur.

Quis hæc omnia conciliabit, & componet? Quis ex tot contradictionibus, quibus tota Agarici historia laborat, veritatem ubique eruet?

§. 20.

Negari tamen minime potest, jam veteres Agarici indolem habuisse non totam bonam; uti passim apud illos legere est. Geoffroy hæc vitia ad tria reducit; dum scilicet primo ventriculum gravando lædendoque, nauseas creat & vomitus; secundo viscera distendendo, hypochondria aut abdomen tumefacit, & nonnunquam inflammat; & tertio dum tarde admodum & testudineo modo agens, parum levaminis ægrotis adferat, Addit tamen medicamentum a veteribus magnopere commendatum, & a neotericis frequenter & utiliter usurpatum, non adeo contemnendum esse, sed cautum & opportunum esse debere illius usum.

Sed suo more etiam veteres vitia Agarici corrigere tentarunt additamentis & præparationibus variis, zingibere, caryophyllis aromaticis, floribus macis, oxymelle, sale communi, aliisque. Hinc in officinas plura introducta fuerunt ex Agarico pharmaca, uti trochisci de Agarico, Agaricum trochiscatum, pilulæ de Agarico, &c. Quid autem de plerisque ve-

terum illis simplicium medicaminum correctionibus sentiendum sit; non est, quod hodie multum disputemus. In dispensatorio provinciali nostro compositiones sequentes Agaricum habent; Theriaca Andromachi, Extractum panchymagogum, & Extractum catholicum.

§. 21.

Quamvis Agaricum inter digitos friabile sit, gaudet tamen hæc farina summo lentore, ut vix in verum subtilemque pulverem tundi se patiatur. Creditur ob hanc tenacitatem suam interne solum datum, dum tunicis ventriculi vel etiam intestinorum firmiter adhæreat, perpetim irritando, incommoda in præcedente paragrapho memorata producere. Addere propterea Agarico subtiliter raso mucilaginem tragacanthæ solent ea proportionem ut in pulpam tundi possit; quæ deinde bene exsiccat, tundique de novo apta nunc est dividique in tenuem pollinem.

Agarici pulverem non tantum in nares attractum, sed etiam inter tundendum, acrimonia sua sternutationem excitare,

tare, oculisque & pulmonibus nocere posse, Neumannus habet; ætate autem inertem evadere, sunt, qui credunt.

Omnis Agarici vis in parte ejus resinosa, qua abundat, sita esse videtur; unde aqua fere nihil de virtute Agarici extrahit. Neumannus ex unciiis octo Agarici ope spiritus vini obtinuit extracti resinosi uncias sex, ut adeoque maxima pars Agarici resina sit; extracti autem aquosi mediante aqua solas tres drachmas ex eadem Agarici quantitate, Destillatione ficca ex Agarici libra una accepit olei empyreumatici uncias quinque cum drachmis duabus, spiritus acidi uncias quatuor, & ex capite mortuo duas uncias drachmamque unam pendente grana sex salis alcalini fixi.

Post extractionem spirituosam pars fungi reliqua saporem fere perdidit. Tinctura ejus spirituosam eleganti flavedine coloratur.

Corticem fungi, ex quo veterinarios clysmata parare pro irritandis jumentorum facibus, J. Tagault autor est, dra-

sticum autores dicunt; cujus tinctura tam esset ingrato sapore, ut unica affusa linguæ gutta, narrante Bouldac, vomitum fecerit, & per totum diem fastidium omnium ciborum.

Citat illustris Hallerus, habetque in Bibliotheca Botanica sua dissertationem J. Philippi Breynæ de Fungis officinalibus, Lugduni Batavorum anno 1704. editam, in qua esset Agarici Larigni descriptio, præparatio, habitus ad ignem, & admista varia, per quæ constat, totum resinofum esse. Quam doleo quam maxime videre me non potuisse.

THESES.

I.

Dari plantarum sexum , masculinum scilicet, & fæmininum, evidenter demonstratur.

II.

Quem partes generationi dicatæ , ut in animalibus, determinant , stamen plerumque & pistillum.

III.

Tartarus est sal medius imperfectus acida parte supersaturatus; borax autem sal medius imperfectus supersaturatus parte alcalina.

IV.

IV.

Viscerum cavorum , vasorumque
membrana interna est continuatio integu-
mentorum communium.

V.

Cum vesicula fellea bilem non secer-
nat, & ductus hepatico - cystici rarissime
inveniantur ; regurgitatio bilis hepaticæ
obtinere debet.

VI.

Magnus instrumentorum præsertim
acutorum apparatus magnam obstetri-
cantis ignorantiam notat ; difficillimos
enim partus manus perita inermis felici-
ter absolvit.

VII.

VII.

Febris sic dicta puerperarum est febris anni tempestati propria, & cum toto symptomatum satellitio a primis viis ut plurimum originem trahit, atque per lenia purgantia eccoproctica tempestive exhibita optime præcavetur, & jam præsens averruncatur.

VIII.

Cum vis Cantharidum materie rheumaticæ quasi specificè opponatur; patet quales illæ Pleuritides, &c. fuerint, in quibus tam fortunatus extitit vesicantium usus.

IX.

Quodvis anni tempus proprios sibi morbos habet, causa materiali differentes, quare illud in horum diagnosi, tanquam acus nautica navarcho, medico serviat.

X.

X.

Morbi autem illi in genere sunt inflammatorii, pituitosi, biliosi, atque ex his mixti,

XI.

Uti morbi simpliciter inflammatorii methodo mere antiphlogistica impugnandi sunt, in qua primarium remedium est Venæ sectio, ita biliosi methodo antibiliosa, cujus princeps remedium est emeticum.

XII.

Hinc emeticum non ita universaliter rejici debet; sed potius ut instrumentum arti perquam necessarium maximo-pere æstimari.

